

Bankkrisen – en blick framåt*

I denna artikel summeras erfarenheterna vad gäller det regelverk som ska hantera, och förhoppningsvis förhindra, framtida finansiella kriser. Vissa av krisernas kostnader är förmodligen oundvikliga och kan enklast hanteras av den fria marknaden, medan andra kostnader främst begränsas med hjälp av statliga regleringar. Det statliga regelverket består främst av en bankgaranti, som utlöses i en krissituation, och ett detaljerat system av kapitaltäckningskrav.

Av allt att döma är 1990-talets svenska bankkris nu över, och man kan säga att vi klarade oss ur den någorlunda helskinnade. Frågan är huruvida vi kommer att klara oss lika bra ur nästa bankkris – om och när den inträffar. I denna avslutande artikel ska vi ta upp en diskussion av hur framtida kriser ska kunna undvikas, eller åtminstone lindras. Denna fråga har visserligen berörts i flera av de föregående artiklarna, men vi tänkte här ta upp en mer principiell diskussion av den finansiella sektorns regelverk och av detta regelverks framtida utformning.

Fyra slags kostnader

En finansiell kris är förknippad med många olika slags kostnader. Ett viktigt

syfte med regleringar av finanssektorn är att försöka bringa ner dessa kostnader så mycket som möjligt. Vi skall i detta avsnitt behandla de fyra viktigaste kostnaderna och diskutera vad staten kan göra för att dels minska sannolikheten för att kostnaderna verkligen uppstår (d v s att en kris inträffar), dels minska kostnaderna om nu en kris redan har inträffat.

Felinvesteringskostnaden

I krisens uppbyggnadsskede uppstår vad vi kan kalla felinvesteringskostnader, vilka består i att en alltför stor kreditvolym, på basis av felaktiga prognoser eller kanske på helt irrationella grunder, styrs till fel sektorer av ekonomin. I Hans Linds artikel kan vi se hur detta var fallet med fastighetssektorn under 1980-talet; nästa gång kanske det blir någon annan sektor som blåses upp på konstlad väg.

Felsatsningar är egentligen en oundviklig del av det ekonomiska livet. Eftersom verkligheten är förknippad med genuin osäkerhet är det i många fall omöjligt att undvika sådana felsatsningar; ett projekt som av allt att döma ter sig sunt och lönsamt för långivaren kan alltid drabbas av oförutsedda bakslag. Däremot kan riskbe-

*MATS PERSSON är professor i nationalekonomi vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet, och ledamot av styrelsen för Första AP-fonden.
STAFFAN VIOTTI är rådgivare åt riksbankschefen och docent i finansiell ekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm. Båda författarna har deltagit i ett flertal statliga utredningar om frågor rörande kapitalbildning och finansiella marknader.*

* Författarna vill tacka Göran Lind och Anders Vredin för värdefulla synpunkter.

dömningen göras mer eller mindre slarvigt, men även med de mest noggranna kalkyler är det oundvikligt att somliga projekt leder till förluster.

Frågan är då om detta faktum leder till slutsatsen att en statlig reglering av finansmarknaden behövs för att undvika (eller minska) felinvesteringskostnaden. Vi menar att en sådan reglering inte är motiverad under normala förhållanden, dvs i situationer där bankerna inte upplever att de befinner sig i ett krisläge¹. En reglering skulle vara motiverad om bankernas privata ägare saknade tillräckliga incitament att undvika felinvesteringar. Så är dock i regel inte fallet under normala förhållanden. Om en bank lånat ut pengar till ett projekt som i efterhand visade sig olönsamt, och därigenom gör en kreditförlust, är det i första hand bankens ägare som får ta den förlusten.

Ett argument för statlig reglering i syfte att undvika just felinvesteringskostnaden skulle kunna vara att en statlig myndighet har bättre information eller större skicklighet att göra kreditbedömningar än enskilda bankledningar. I så fall skulle felinvesteringskostnaden kunna nedbringas genom att denna myndighet finge större makt över kreditbesluten. Så förefaller dock knappast vara fallet; om någon viss bankledning är allmänt dålig på att göra kreditbedömningar kommer nog konkurrensen även i normala fall att se till att den bankledningen inte blir särskilt långlivad. Någon liknande mekanism som renser ut dåliga kreditbedömare i statliga myndigheter finns dock inte. I alla händelser var det ingen statlig myndighet som varnade för banksystemets fastighetskrediter under boomen i slutet av 1980-talet.

I ett enda fall kan det dock tänkas att staten besitter bättre kunskaper än bankerna, och det är om staten själv planerar en kraftig politikomläggning som ingen väntar sig och som kan komma att förorsaka en boom eller en krasch. Enligt Lars Wohllins artikel i denna volym var detta

just fallet med den svenska fastighetsboomen under 1980-talet, som skapades genom ett politiskt beslut, nämligen den expansiva penningpolitik som var följden av avregleringen. Och så var även fallet med den kraftiga åtstramningen vid 1990-talets början, vilket ledde till att de uppblåsta fastighetsvärdena kollapsade. Om staten står i begrepp att på detta sätt *själv* starta en kris är det rimligt att anta, att staten har bättre information om detta än bankerna. Argumentet säger således att staten måste ha större kontroll över bankerna för att kunna skydda dessa mot de kriser som staten själv orsakar. Det befängda i en sådan argumentation gör att vi avstår från att driva den vidare i detta sammanhang.

Hasardkostnaden

Om nu en stor felallokeringskostnad har uppstått, genom att beslut som tedde sig kloka *ex ante* visade sig förlustbringande *ex post*, finns det risk att en speciell kostnad uppstår. Vi kan kalla den för hasardkostnaden. Den är inte specifik för just banksystemet. Den består i att om en verksamhet har drabbats av så stora förluster att ett företag hotas av konkurs kan företagsledningen eller ägarna frestas till mycket riskabla satsningar för att därigenom öka chansen att klara sig. Om dessa riskabla satsningar skulle gå dåligt, vilket i regel är det troligaste, ändras ingenting i sak; företaget skulle ju ändå ha gått i konkurs, och den enda skillnaden är att detta nu sker i en mer grandios skala. Men om företagsledningens hasardspel mot förmodan skulle gå hem, kan konkursen undvikas.

Denna frestelse att öka riskexponeringen i en desperat situation är välkänd i litteraturen, och i flera av artiklarna i denna

---

¹ När banken ser att den är på väg att hamna i ett krisläge blir förhållandena annorlunda; se nedan under rubriken Hasardkostnaden.

volym hänvisas till den under den engelska beteckningen "moral hazard". Den är inte bara en teoretisk konstruktion, utan utgör ett ofta förekommande inslag i den finansiella verkligheten. Välkända exempel, som vi sett i tidningarna de senaste åren, utgörs av olika fondförvaltare eller handlare som har gjort stora förluster vilka deras uppdragsgivare ännu inte upptäckt. Genom att då börja ta mycket stora och riskabla positioner i exempelvis olika derivatinstrument kan de, om dessa satsningar går vägen, hoppas att täcka sina tidigare förluster (som vid den nya riskexponeringen ter sig relativt obetydliga); om dessa satsningar däremot skulle gå illa ändras ingenting i sak, eftersom fondförvaltaren i fråga ändå skulle ha avskedats så snart uppdragsgivaren upptäckte vad som hänt.

Detta fenomen uppträder som sagt inte bara i finansvärlden, utan kan uppstå i snart sagt alla branscher. Uppdragsgivaren, eller företagets ägare, eller kreditorer som lånat ut pengar till aktiebolag, har alla klara incitament att genom sofistikerade kontrollsystem försäkra sig om att deras pengar inte utsätts för oacceptabla risker. Vad som är speciellt för bankverksamhet är att staten i viss mån kan ses som en "uppdragsgivare" eller intressent som riskerar sina pengar – och det gäller även om banken i övrigt är privatägd. Om en bank går i konkurs skulle detta nämligen drabba ett stort antal småsparare som har satt in sina pengar i den banken. Detta anses av olika skäl politiskt oacceptabelt. Därför finns numera en garanti som innebär att staten håller åtminstone alla småsparare skadeslösa vid en bankkonkurs². Därigenom är staten *de facto* en intressent i bankerna och har därför samma anledning som andra (privata) intressenter att genom olika kontrollåtgärder se till att dess pengar inte äventyras.

De olika former som denna statliga kontroll kan ta diskuteras utförligare nedan. Det räcker i detta sammanhang att poängtera, att argumenten för staten att in-

gripa mot hasardkostnaden inte är principiellt annorlunda än skälen för en privat ägare, finansiär eller annan typ av intressent.

Organisationskostnaden

När krisen når sin kulmen uppstår vad vi kan kalla organisationskostnader i samband med att företag går i konkurs. En konkurs behöver i och för sig inte innebära någon verklig samhällsekonomisk kostnad, utan kan bara vara en omfördelning mellan exempelvis långgivare och låntagare. Troligare är dock att konkurser och företagsnedläggelser medför real kapitalförstöring i och med att ett avsevärt organisationskapital går förlorat.

Sådana organisationskostnader är inte heller specifika för just den finansiella sektorn. Om ett industriföretag går i konkurs kommer kanske ett stort antal personer med unika kunskaper om industriella processer, om specifika kundförhållanden och om distributionsmetoder att bli arbetslösa. På samma sätt kommer, om en bank skulle gå i konkurs, ett stort antal personer med kunskaper om finansiella processer, om specifika kundförhållanden och om distributionsmetoder att bli arbetslösa. I bägge fallen kan det humankapital som dessa personer besitter att gå förlorat. I bägge fallen utgör också det intrikata nätverk av arbetsrutiner, personal- och kundrelationer som byggts upp och finslipats under många år ett organisationskapital som förstörs.

Observera dock att om företagets intjäningsförmåga fortfarande är positiv, kommer det i regel att refinansieras och kan fortsätta sin verksamhet antingen på ungefär samma sätt som förut (men med

² Före krisen fanns ingen explicit garanti på det viset som är fallet i dag. Det är dock ingen tvekan om att det fanns en *implicit* garanti, vilket också bevisades under själva bankkrisen.

nya ägare) eller som en del av ett annat företag. På en väl fungerande kapitalmarknad är det bara om intjäningsförmågan, efter refinansiering, är negativ som företaget upphör att existera och organisationen slås sönder. Och i så fall är det inte heller rimligt att driva företaget vidare; konkursen och avvecklandet av organisationen är då samhällsekonomiskt motiverade. Dessutom kan, även i ett sådant fall, delar av organisationen köpas upp av andra företag och personalens speciella kunskapskapital fortsätta att komma till användning.

Det är härvidlag ingen principiell skillnad mellan banker och andra företag. Banker är dock i regel mycket stora, och det kan därför vara svårt att finna någon intressent som har tillräckliga resurser för att refinansiera dem. Och internationella konsortier har i regel inte tillräckliga kunskaper om lokala banker och deras speciella marknadsförhållanden för att vara villiga att snabbt träda in. Å andra sidan kan man påminna om att den sk försäkringslösningen för Gota Bank, som Gabriel Urwitz berättar om i sin artikel, visar att den privata marknaden i form av ett internationellt konsortium faktiskt *kan* träda in och skjuta till nytt kapital – åtminstone så länge förlusterna är måttliga och den drabbade banken fortfarande har ett positivt nettovärde.

Ett annat problem är att en stor del av fordringsägarna i bankerna utgörs av småsparare, och vi har därför ett konsumentskydd i form av den insättargaranti som nämndes ovan. Vid verkligt stora förluster, och i en situation då man riskerar ett totalt utplånande av såväl det egna kapitalet som en del av insättarnas medel, blir en privat försäkringslösning av Gota-typ inte möjlig. Det är denna situation som svarar mot fallet med "Bank C" i *Figur 2* i Stefan Ingves och Göran Linds artikel, och då kan staten behöva gå in som ägare.

Det är förmodligen mot denna bakgrund man ska se statens roll i fallet

Nordbanken och Gota Bank. Även om dessa banker hade ett negativt värde vid den ursprungliga kapitalstrukturen, fick de en positiv intjäningsförmåga efter refinansieringen och avlyftandet av delar av lånestocken. Och staten blir då en interimistisk refinansiär som, sedan marknaden lugnat ner sig och den uppkomna situationen kunnat analyseras av potentiella intressenter, åter säljer ut bankerna till den privata sektorn. Bankernas organisation och personalens humankapital har då kunnat bevaras genom krisen och kan sedan utnyttjas av de nya ägarna.

Systemkostnaden

Den ovan nämnda organisationskostnaden är relevant för *enskilda* banker. Om *flera* banker riskerar att gå i konkurs, brukar man säga att detta kan leda till ett skräckscenario där hela det finansiella systemet bryter samman. Denna typ av kostnad brukar anses vara den största av dem alla. Inträffar en sådan "finansiell härdsmälta" upphör samhällets betalningssystem att fungera, till hart när omätliga kostnader för oss alla. Som tur är inträffar detta ytterst sällan; faktum är att det aldrig synes ha inträffat i någon utvecklad ekonomi. Exakt vad som skulle hända i en sådan situation är således oklart, men bara risken för att den ska inträffa innebär att det finns starka skäl att skapa en beredskap för att förhindra en katastrof.

Om bara *en* bank går i konkurs skulle vi således inte få någon systemkostnad. Men på grund av bristande information och genuin osäkerhet om banksystemet kan oron sprida sig till andra banker. Om en bank råkar i svårigheter kan det vara rationellt av aktörerna på de finansiella grosshandelsmarknaderna att dra tillbaka sin finansiering även från andra banker, för säkerhets skull. Ett enstaka fallissemang kan därför få smittoeffekter. Vi har här vad nationalekonomerna brukar kalla en *externalitet*, och i sådana fall kan inte

marknaden själv klara av situationen, utan statliga åtgärder krävs. Strävan att begränsa smittorisken var förmodligen det främsta skälet till att bankgarantin, som ju enligt vårt resonemang ovan i första hand är avsedd som ett konsumentskydd för småspararna, i praktiken kom att omfatta samtliga långgivare (d v s även storplacerare) till samtliga banker.

Som synes är det inte självklart att staten bör ingripa för att minska alla de fyra kostnadsslagen som diskuterats ovan. Felinvesteringskostnaden klarar nog bankerna bäst på egen hand, och förmodligen även organisationskostnaden – åtminstone till en viss del. Hasardkostnaden och systemkostnaden, däremot, ger motiv för statliga åtgärder. I resten av vår artikel ska vi nu diskutera de medel som staten har till sitt förfogande för att minska (risken för) dessa kostnader.

Statens styrmedel

Bankgarantin

När den svenska bankkrisen inträffade hade de svenska bankerna stor kortfristig internationell upplåning i utländsk valuta. Som påpekas i bl a Urban Bäckströms artikel var det för att hindra att denna upplåning plötsligt skulle torka upp, och därmed skapa akuta likviditetsproblem i de svenska bankerna, som politikerna ansåg sig tvingade att utfärda en generell garanti. Denna gav sedan möjligheter till en organiserad hantering av krisen och fungerade alltså som något slags metod att säkerställa en överbrygnadsfinansiering. Det är sannolikt så att även i en framtida bankkris bankerna kommer att vara exponerade för likartade likviditetsrisker.

Det vore en fördel om i ett sådant läge den institution som ansvarar för likviditetsförsörjningen i ekonomin, nämligen Riksbanken, också kunde ta på sig rollen att säkerställa att banksystemet inte kollapsar på grund av plötsligt vikande internationell fundering. Rollen som "lender of

last resort" bör här få sin egentliga tillämpning. Men för att detta skall kunna ske utan att Riksbanken tvingas ta orimligt stora kreditrisker måste ett väl genomtänkt krishanteringssystem finnas på plats. Vi skall i det följande skissera hur ett sådant kan tänkas se ut.

Observera att den generella garantin, som främst syftade till att förhindra en systemkris, inte var explicit eller på något vis lagstadgad. Den bör inte heller vara det i framtiden, på grund av den risk för hasardkostnader som uppstår om marknadsaktörerna vet att staten alltid går in och garanterar att *alla* finansörer, under *alla* omständigheter, ska hållas skadelösa. Däremot måste garantin, så snart staten funnit skäl att utfärda den i en speciell situation, ha ett sådant allmänt politiskt stöd att den omedelbart uppfattas som trovärdig av marknaden³.

Insättargarantin, å andra sidan, är numera lagstadgad och motiveras som påpekas ovan av behovet av konsumentskydd för småspararna. Det betyder att även om inte en direkt systemkris står för dörren har staten en viktig roll som intressent i bankerna, och därigenom finns ett behov av en fortlöpande tillsyn även i normala tider.

Kapitaltäckningen

Liksom andra intressenter kommer därför staten, genom en speciell tillsynsmyndighet eller genom centralbanken, att noggrant följa utvecklingen i banksystemet bl a via olika nyckeltal. Det viktigaste av dessa nyckeltal är *kapitaltäckningsgraden*, som definieras som kvoten mellan eget kapital och total utlåning. Enligt de s k Baselreglerna, som i en eller annan

³ Detta är ett av huvudproblemen bakom de akuta kriserna i Sydostasien 1997/98, t ex i Sydkorea. Där utfärdades en bankgaranti av staten, men på grund av den instabila politiska situationen har den inte uppfattats som trovärdig av den internationella kapitalmarknaden.

form omfattas av de flesta utvecklade länder, måste kapitaltäckningsgraden överstiga åtta procent⁴. Om kapitaltäckningsgraden skulle understiga denna nivå griper staten in; exakt hur detta ingripande sker kan variera från fall till fall, men i princip får ingen bank vara verksam om det egna kapitalet är mindre än åtta procent av utlåningen.

Kapitaltäckningen är i denna form endast ett mycket grovt mått på bankernas riskexponering. I och för sig tar man viss hänsyn till risk, genom definitionen av nämnaren. Som "utlåning" i kapitaltäckningen behöver bankerna inte alls räkna med placeringar i statspapper, eftersom dessa anses helt säkra. Lån till andra banker behöver bara tas upp till 20 procent eftersom dessa lån också anses relativt säkra, medan lån till bostadsinstitut tas upp till 50 procent. Övriga lån, slutligen, tas upp till 100 procent.

De vikter på noll, 20, 50 och 100 procent som nämndes ovan speglar i viss mån risken i bankernas kreditportföljer; en bank som bara lånar ut till staten och till andra banker behöver inte ha ett lika stort kapital i förhållande till balansslutningen som en bank som bara lånar ut till privatpersoner och industriföretag. Observera dock att kapitaltäckningen, mätt på detta sätt, bara tar hänsyn till *kreditrisken* – och inte ens denna är speciellt noggrant mätt⁵. Vidare beror den totala kreditrisken i låneportföljen på korrelationen mellan de olika lånen; om en bank lånar ut pengar till ett privatföretag i en viss bransch och sedan lånar ut lika mycket till ett företag i en annan bransch, vars resultatutveckling är negativt korrelerad med den förstas, blir bankens totala risk väsentligt mindre än om den hade lånat ut alla pengarna till företag i branscher vilkas resultatutveckling är positivt korrelerade.

Andra risker, som brukar sammanfattas under beteckningen *marknadsrisk*, tas inte i beaktande⁶. Ett exempel på detta är ränterisk, som uppstår om långfristig ut-

låning finansieras via kortfristig upplåning.

Här finns således stora möjligheter att förfinna de nyckeltal som den statliga tillsynsmyndigheten ska följa. Det intressanta i sammanhanget är att både banken och myndigheten har sammanfallande intressen av att riskmåttan utvecklas och blir mer realistiska. Att lagstifta om exakt hur dessa nyckeltal ska beräknas ter sig dock knappast meningsfullt, eftersom marknaden befinner sig i ständig utveckling; vad som tedde sig som ett relevant kapitaltäckningsmått förra året är kanske helt irrelevant i år. I stället kan man tänka sig ett system med viss flexibilitet. Detta skulle t ex kunna utformas så, att den åttaprocentiga kapitaltäckningen, beräknad på traditionellt sätt, är grundregeln – men att banken, om den kan övertyga tillsynsmyndigheten om att den har utvecklat en bättre metod för riskvärdering, kan få tillämpa andra vikter i nämnaren (alternativt tillämpa en annan kapitaltäckningsgrad än just åtta procent). Ett sådant system ställer naturligtvis stora krav på tillsynsmyndighetens resurser och kompetens, och är delvis redan implementerat vad gäller vissa marknadsrisker.

Trappsteg

Ett stort problem med det traditionella systemet, enligt Basel-reglerna, är att för-

⁴ Detta är en miniminivå. För att vara på den säkra sidan ligger de flesta banker i regel en eller ett par procentenheter högre.

⁵ Man skulle t ex kunna tänka sig andra vikter än de ovan nämnda 0, 20, 50 och 100 procenten, baserade på exempelvis låntagarens rating hos Moody's eller Standard & Poor's.

⁶ Baselreglerna har i och för sig utvecklats under 1990-talet och tar idag hänsyn till marknadsrisk i bankernas sk tradingportföljer. De ursprungliga kapitaltäckningsreglerna är dock fortfarande tillämpliga på den största delen av bankernas balansräkningar.

ändringar i den rapporterade kapitaltäckningen sker långsamt och med stor tidseftersläpning. Den faktiska kapitaltäckningen, baserad på verkliga marknadsvärden, kan emellertid i krissituationer ändras mycket snabbt och dramatiskt. Som exempel kan nämnas att Gota Banks rapporterade kapitaltäckning aldrig underskred de lagstadgade åtta procenten under hela krisen.

Att få korrekta mått på marknadsvärdena mitt under en kris är dock vanskligt. I många fall har man inget annat än de rapporterade siffrorna att tillgå. En pragmatisk syn är, att det inte bara är nivån på den rapporterade kapitaltäckningen, utan i lika hög grad dess förändringstakt, som är relevant för bankernas intressenter. Man kan här tänka sig ett system med olika trappsteg, liknande det som utvecklats inom det amerikanska FDICIA-systemet. Syftet med detta system är att i god tid avgöra huruvida en bank befinner sig i svårigheter och i så fall huruvida dessa är tillfälliga och kan avhjälpas utan direkta ingripanden ("Bank A" eller "Bank B" i Stefan Ingves och Göran Linds *Figur 2* i deras artikel). Om kapitaltäckningen fortsätter att minska kommer en sekvens av allt mer omfattande åtgärder att vidtas av tillsynsmyndigheten, och i slutänden kan bankens ägare fråntas allt inflytande. Syftet är att minska risken för de hasardkostnader som en bankledning i svårigheter annars kan frestas att åsamka finansierarna.

Sådana trappsteg i kapitaltäckningkraven har nämnts i flera av artiklarna i denna volym. De finns som sagt utvecklade i USA, och även i länder som Norge och Nya Zeeland. Även om vi (ännu) inte har någon lagstiftning om detta i Sverige är det ingen tvekan om att tillsynsmyndigheterna i framtiden kommer att vara uppmärksamma på utvecklingen. Exakt var trappstegen ska ligga, och hur de ska beräknas, kan alltid diskuteras. I enlighet med diskussionen om mer sofistikerade system att utvärdera kredit- och mark-

nadsrisker ovan kan man tänka sig att tillsynsmyndigheten i samarbete med bankerna utvecklar och förfinar trappstegssystemet.

Operativa risker

Med moderna riskvärderingssystem kan såväl bankerna själva som myndigheterna få en tämligen god bild av åtminstone de normala riskerna i systemet. Det är emellertid svårt även med de mest sofistikerade riskvärderingssystem att bedöma och värdera riskerna för rena bedrägerier och manipulationer.

Den tekniska utvecklingen har här verkat i övervakarnas intresse i form av bättre programvara och en mer transparent redovisning. Samtidigt har den tekniska utvecklingen gjort det lättare att genomföra mycket stora transaktioner på en mycket kort tid, vilket i sin tur ökat kraven på kontrollsystemen. Nettoeffekten av detta är svår att uppskatta, men det finns i alla fall inget som tyder på att bankernas känslighet för manipulationer och rena bedrägerier har blivit mindre. En rad uppmärksammade affärer under det senaste decenniet såväl i Sverige som utomlands – där otillbörliga affärer gjorts, ibland med ägarnas och/eller företagsledningens goda minne, ibland av enskilda anställda som överskridit sina befogenheter – illustrerar detta problem.

Dessa s k operativa risker är uppenbarligen svåra att mäta och därmed fånga in via enkla nyckeltal. Tillsynsmyndigheten måste här mera förlita sig till kvalitativa bedömningar av bankernas egna riskkontrollsystem.

Frågan är om problemet med operativa risker ändå är så allvarligt i bankkrissammanhang. Att olagliga affärer inom *en enskild* bank skulle sprida sig till en systemkris förefaller mindre sannolikt; i de fall stora oegentligheter uppdragats har marknaden relativt snabbt kunna bedöma att de bara berör ett enstaka företag, och smittorisken har därför inte varit så stor. I

det mest omskrivna fallet, med den engelska Barings Bank i februari 1995, var alla aktörer på ett mycket tidigt stadium på det klara med att det bara rörde sig om denna enda bank, som till yttermera visso övertogs av den holländska banken ING så att dess organisationskapital inte slogs sönder.

Det tycks således som om de operativa riskerna, trots att de är svåra att kontrollera och värdera *ex ante*, inte i sig innebär ett så stort hot mot systemets stabilitet. Den stora risken för spridnings- och smittoeffekter uppkommer i stället när osäkerheten om den makroekonomiska utvecklingen är stor. I sådana situationer kan problem i en bank, vad som än orsakat dem, lätt skapa panikreaktioner i hela banksystemet.

Slutsatser

Som framgår av artiklarna om den svenska bankkrisen i detta nummer är enigheten tämligen stor att krisen hanterades på ett korrekt sätt när den väl var ett faktum. Enigheten är också ganska stor när det gäller orsakerna till krisen och att det var i uppspelet till krisen de stora misstagen gjordes. Vad vi velat fokusera på i detta bidrag är frågan om det behövs ett mera specifikt och explicit regelverk för bankkrishantering i framtiden. Vår slutsats är att ett sådant behövs och vi ger en grov skiss av hur det bör utvecklas. Även om Sverige genom olika fördelaktiga omständigheter lyckades att snabbt initiera och genomföra en effektiv krishantering bör vi vara försiktiga med att förlita oss på att lika gynnsamma omständigheter kommer att gälla även i en framtida kris. Erfarenheterna från t ex den amerikanska S&L-krisen och den japanska bankkrisen förskräcker härvidlag. Under dessa kriser ledde oförmågan eller oviljan från myndigheternas sida att verkligen ta tag i problemen till en långdragen process med stora hasardkostnader. De samhällsekonomiska kostnaderna förorsakade av dessa

bankkriser låg sannolikt övervägande i denna ”onödigt” utdragna fas.

Det bör slutligen påpekas att vi i denna artikel inte alls gått in på de mera organisatoriska aspekterna på hanteringen av en bankkris. Här tycker vi inte att det finns mycket att addera till Ingves och Linds penetrerande redogörelse för Bankstödsnämndens agerande under den svenska bankkrisen. Två slutsatser kan dras från den artikeln; dels att vi bör lära av de misstag som gjordes i processen fram till Bankstödsnämndens slutgiltiga hantering, dels att det är en fördel om ett tydligare regelverk och en lämplig kompetens finns på plats nästa gång en finanskris hotar. Det är den senare problematiken vi velat något belysa i denna artikel.